

Svezak 25 posvećen je jubileju akademika Vinka Zganca, člana uredništva *Narodnog stvaralaštva* i njegova redovitog suradnika. Tri članka govore o folklorističkoj djelatnosti V. Zganca: o njegovu etnomuzikološkom radu, o njegovu zapisivanju narodnih plesova i o njegovom značaju za našu narodnu poeziju (J. Bezić, I. Ivančan i O. Delorko). Članak „Balada o pastiru i tri vještice“ razmatra jednu narodnu pjesmu kojoj je V. Zganec uvijek obraćao veliku pažnju (autor M. Bošković—Stulli). Članak D. Nedeljkovića „Orska pesma naše revolucije u limitrofnim oblastima“ također se prvenstveno služi primjerima iz Zgančevih zbirki. Ostali članci u tom svesku: „O uporedno—istorijskom proučavanju ruske i južnoslavenske epike“ (B. Putilov), „Ilindensko vostanie vo makedonskata revolucionerna poezija“ (K. Penušlinski), „Skladnosti in razlike v južnoslavenskih variantah balade o razbojnikovi ženi“ (Z. Kumer), „Prilog pitanju strofike narodnih pesama“ (I. Zemcovski), „Arhaični elementi u svatovskim pjesmama Srba i Hrvata bosansko—hercegovačkog sela“ (D. Ritman), „Gusle na crnogorskom dvoru“ (S. Vukmanović).

Svi svesci imaju i rubriku *Osvrti*, koja obuhvaća prikaze stručne folklorističke literature, te kongresa i sastanaka, kao i članke posvećene istaknutim ličnostima što djeluju na području folkloristike. Rubrika *Primeri narodnog stvaralaštva* donosi odabrane tekstove usmene književnosti (dijelom i uz muzičke zapise).

Ante Nazor

JAHREBUCH FÜR VOLKSLIEDFORSCHUNG. Im Auftrag des Deutschen Volksliedarchivs hrg. v. ROLF WILH. BREDNICH. Walter de Gruyter, Berlin, XI Jg., 1966, 176 str.; XII Jg., 1967, 256 str.

Izišlo je 11. i 12. godište poznatoga njemačkog godišnjaka za istraživanje narodnih pjesama. Materijal je podijeljen na tri dijela. Prvi odsjek obuhvaća članke, drugi izvještaje a treći recenzije. Građa koja se ovdje daje vrlo je zanimljiva i privlačiva za svakog folklorista.

11. godište sadrži 9 članaka, 2 izvještaja i 28 recenzija.

Prvi je članak od *Hermann Strobacha*. On obrađuje temu: »Varijabilnost, Zakonitost i uvjeti.« Ističe zasluge Johna Meiera koji je metodom pozitivističke škole (filološke kritike teksta) prvi u Njemačkoj istraživao postanak varijanata i došao do zaključka da varijante nastaju zbog toga što pjevač zamjenjuje njemu nepoznate riječi poznatima, ili riječ koju krivo čuje, krivo i prenosi i, napokon, što kontaminira pjesme slična sadržaja. Strobach polazi dalje te istražuje, kako on kaže, onu varijabilnost koja obuhvaća čitavu pjesmu. Analizom varijanata pokazuje da su stalni oni dijelovi pjesme koji tvore njezinu sadržajnu okosnicu. Zatim ustanovljuje vrste riječi koje tvore tu okosnicu, pa dolazi do zaključka da te riječi čine formalno i semantičko jedinstvo. Sve ostale riječi variraju. Statističkom metodom postavlja tabele konstantnosti i varijabilnosti te ustanovljuje da su najkonstantnije imenice, imeničke konstrukcije i glagoli, a najvarijabilniji su prilozi, prijedlozi, brojevi, zamjenice, veznici i uzvici. Formalni elementi koji čuvaju tekst jesu: srok, istaknut položaj unutar stiha (kao npr. početak stiha), metrička shema, strofa te napokon odnos: tekst — melodija. Pri reprodukciji narodne pjesme ne teži se za promjenljivošću nego za identičnošću, samo što ta identičnost nije fiksirana. Napokon zaključuje da prenošenje pjesme usmenom predajom nije »nesvjesno«, »mehaničko« memoriranje, nego aktivna reprodukcija.

Ovaj je članak znatan napredak naprama Meierovim postavkama jer istražuje konstantnost i varijabilnost u odnosu prema pjesmi kao cjelini i ustanovljuje njihovu zakonitost, a ne samo pojedine usamljene slučajeve.

Vrijedan je i članak *Zmage Kumer* »Marija i grlica. Narodna pjesma iz Kočevja«. U tom članku autorica dokazuje da je motiv te pjesme (neka ptica ziba Isusa) ograničen na teritorij Slovenije, Hrvatske i na njemački otok Kočevje unutar Slovenije. U drugim krajevima Evrope ne može se naći. Navodi da je jedino u Sloveniji taj motiv potvrđen mnoštvom varijanata. U Hrvatskoj je ograničen samo na Zagorje, koje neposredno graniči sa Slovenijom, no ni tamo ni u Kočevju nije potkrijepljen varijantama. Zaključuje da je taj motiv došao iz Slovenije u

u Hrvatsku i u Kočevje, Kočevljanska varijanta nije prijevod slovenske pjesme, nego da je prema slovenskom uzorku komponirana nova pjesma. Vrlo stari tip melodije dokazuje da je pjesma preuzeta vrlo rano, pa je prema tome i slovenski uzorak morao biti veoma star.

U zborniku su još ovi članci: *Christoph Petzsch*: „Povijest rukopisâ Lochamerke pjesmarice u 19. i 20. st.“; *Hans-Jürgen Wanner*: „Glavni oblici mornarskih pjesama“ (s 4 melodije); *Ernst Hilmar*: „Marijino putovanje. Tradicija i povijest jedne duhovne narodne pjesme“ (sa 17 melodija); *Josef de Coo*: „Motiv Josipovih gaća u božićnoj pjesmi i u likovnoj umjetnosti“ (sa 4 slike); *B. W. E. Veurman*: „Balada o lovcu iz Grčke“ (s 2 melodije); *Wolfgang Brückner*: „Nepoznati drvorez s pjesmom o Marlboroughu (s 1 slikom); *Marie Veldhuyzen*: „O historijatu jedne francuske narodne melodije“ (s 8 primjera melodija).

Od izvještaja je za nas osobito zanimljiv onaj od *Rolfa Wilhelma Brednicha*: „Kočevske narodne pjesme. Predobjava njihova sveukupnog izdanja“. Najprije se govori o tome kako je Kočevje uzoran primjer za studij međuetničkih odnosa i međusobnih utjecaja. Brednich daje historijat istraživanja i skupljanja narodnog blaga Kočevja uopće, a onda i historijat najvažnije rukopisne zbirke Hansa Tschinkele, koja je trebala biti štampana još prije prvog svjetskog rata, a koja će biti osnovica nove zbirke. Navode se i sve ostale zbirke koje su nastale između dva rata. Pri izdavanju surađuje, kao predstavnik ljubljanskog Glasbeno narodopisnog instituta, Zmaga Kumer.

Drugi izvještaj daje pregled istraživanja narodne poezije u Rumunjskoj (autor članka: *Ion Talos*).

Godište završava s 28 recenzija dijelâ s razliĉnih područja narodne poezije. Među recenzentima su i dva naša stručnjaka: *Maja Bošković-Stull* i *Zmaga Kumer*, a *R. W. Brednich* vrlo povoljno recenzira djelo Zmage Kumer: Balada o nevesti detomorilki.

* * *

Dvanaesto godište ima 8 članaka, 2 izvještaja i 45 recenzija. Za stručnjake su svi članci informativni i zanimljivi. Na žalost se zbog obilja materijala ne možemo osvrnuti na sve in extenso.

Članak *Hinricha Siutsa* obrađuje vrlo aktuelno pitanje odnosa između narodne pjesme i šlagera: »Odnos narodne pjesme i pomodne pjesme u njemaĉkom puĉkom pjevanju« (s 5 primjera melodija). Siuts postavlja pitanje što danas puk u Njemaĉkoj najviše pjeva. Odgovor jest — šlagere. Onda polazi od definicije narodne pjesme, pa dijeli pjesme koje puk pjeva na stilski autentiĉne narodne pjesme i na umjetne pjesme koje su ušle u narodnu predaju (volkstümliche Kunstlieder). Kazuje da obje kategorije treba smatrati narodnim pjesmama jer su prema svojoj funkciji jednako vrijedne i pjevaĉi ne prave među njima razlike. Sada polazi od repertoara pojedinih pjevaĉa 20. stoljeća te statistiĉkom metodom utvrđuje koliki postotak pjesama pripada jednom, a koliki drugom tipu. Zatim ispituje zbirke i rukopise od 14. do 20. st. pa ustanovljuje da su u svakom tom vremenskom razdoblju puĉke umjetne pjesme iznosile znatno veći postotak nego stilski ĉiste narodne pjesme. (Razmjer stilski ĉistih pjesama većinom je 1/5 do 1/10 prema drugim pjesmama.) Dakle, i u prošlosti su se pomodne pjesme više pjevale nego ĉiste tradicionalne narodne pjesme. Puĉke umjetne pjesme jesu po svojoj genezi pomodne pjesme među koje pripadaju i šlageri. Zato su te vrste tematski srodne, podvrgnute su ukusu svog vremena i zbog toga u stalnoj promjeni. Već u ranijim epohama pjevaĉi su ih pretpostavljali stilski ĉistim narodnim pjesmama te ih radije pjevali. Siuts zakljuĉuje da pjevanje šlagera u današnje doba nije neka novotarija i da nema mjesta bojazni da bi šlageri mogli potpuno potisnuti narodne pjesme.

Ernst Klusen u svom članku: »Grupna pjesma kao objekt« traži da se mjesto naziva »Volkslied« (narodna pjesma) uvede naziv »Gruppenlied« (pjesma skupine — grupe) jer da su oduvijek to bile pjesme odreĉene grupe ljudi a ne ĉitavog naroda. Pojam narodne pjesme da je samo fikcija i može se upotrijebiti samo kao apstraktna globalna oznaka za sumu svih pjesama grupâ.

Ostali članci: *Walter Liphardt*: »Rukopisna pjesmarica A. Reisnera iz 1554. kao izvor njemaĉkih narodnih melodija 16. st.« (s 33 primjera); *Hellmut Rosenfeld*:

»Balade o prosidbi, pronađenoj sestri i pralji uz more u odnosu prema epu o Gudruni iz 1233«; *Paul Alpers*: »Svjetovno u Wienhäuserskoj pjesmarici«; *Leander Fetzold*: »Narodna balada, predaja i propovjednički primjer«; *Roger Pinon*: »Folklorija i muzički folklor«; *Hellmut Rosenfeld*: »O Bože, kome da se potužim... Razmatranje nepoznate verzije te pjesme zapisane 1481.«

Među izvještajima daje *József Faragó* pregled istraživanja mađarskih narodnih pjesama u Rumunjskoj. Interesantan je izvještaj *Wolfganga Suppana* o literaturi o jazzu na njemačkom jeziku izišloj poslije 1945. On ubraja jazz u narodnu glazbu i daje bogatu literaturu s tog područja, ne samo naučna djela i članke nego i popularno pisane članke, udžbenike jaza, diskoteke itd.

XII godište ima 45 recenzija. Među njima se recenziraju i djela naših stručnjaka. Tako *R. W. Brednich* recenzira posthumna djela Ivana Grafenauera. *Wolfgang Eschker* recenzira zbirku »Jačkar« Martina Meršića i Vinka Zganca. *Zmaga Kumer* zbirku Radmile Pešić (izbor zbirke narodnih crnogorskih pjesama koje je skupio Branko-Banjo Šaranović) i posthumno izašlu zbirku Miodraga Vasiljevića »Narodne melodije Crne Gore.«

Mira Sertić

JAHRBUCH DES ÖSTERREICHISCHEN VOLKSLIEDWERKES. Geleitet von KARL M. KLIER, LEOPOLD NOVAK, LEOPOLD SCHMIDT. Herausgegeben vom österreichischen Volksliedwerk. Band XV, Wien 1966, 138 str. + 10 tabla.

Godišnjak izlazi već petnaest godina. Ovaj broj ima obilat sadržaj, najprije 14 rasprava sa etnološkim i muzikološkim sadržajem, od kojih poimence navodimo njih šest: članak *Dominika Maringer*a, koji prikazuje mnoge varijante pjesme o tzv. »svetim brojevima« (kod nas je poznata sa svojim početkom »Bratec iz Lublance«). Autor nabraja gdje je sve u Austriji pronašao varijante. *Herbert Klein* govori o sadržaju jedne pjesme iz vrste »moritat« i stvarnoj osnovi njena sadržaja iz kruga starosalcburških sličnih pjesama. *Marija Hornung* prikazuje u svome članku neke narodne pjesme iz Kočevja, koje se susreću i kod nas u Hrvatskoj kao tzv. »molitvice« (sabirač J. Šetka), pa će ih biti vrijedno usporediti s našima. *Karl Horak* obrađuje pojavu narodne pjesme tzv. Podunavskih Švaba, koji su nakon 1683. poslije poraza Turaka pred Bečom prodrli u južne krajeve bivše Austro-Ugarske, te osnovali svoja naselja u Bakonjskoj šumi (90 tisuća Nijemaca), okolini Budimpešte (150 tisuća), Svapskoj Turskoj (250 tisuća), Slavoniji i Srijemu (160 tisuća), Bosni (20 tisuća), Bačkoj (250 tisuća), Banatu (400 tisuća), u okolici Satmara (45 tisuća). Autor govori o istraživačima pjesme, o njenim nosiocima, prilikama za pjevanje, o samim pjesmama, danima kad se pjeva, o temama koje obrađuje, o metričkom obliku i o drugim svojstvima pjesme. *Klaus Böttl* prikazuje dječju »žveglicu« u Voralbergu i Lichtensteinu, njezinu izvedbu i raširenost u navedenim pokrajinama. Materijal toga članka dobro će doći onima koji se bave proučavanjem naših dječjih žveglica od vrbove kore. *Fritz Stadner* prikazuje narodni instrument imenom »Hackbrett«, od njegovih najskromnijih oblika u historijskom razvoju do najnovijeg oblika, kakav imamo u cimbalu.

Iz drugog dijela godišnjaka uzimamo nekoliko podataka o organizaciji austrijskog »Volksliedwerka.« Tu ima u samoj bečkoj centrali preko 25 čuvenih stručnjaka, koji rukovode organizacijom i vrše u njoj stručni rad i upravu. Postoje u desetak gradova filijale, koje obavljaju u terenskim radnim jedinicama poslove oko sakupljanja i pohranjivanja te proučavanja sakupljenog materijala. O svakoj takvoj jedinici u izvještaju je naveden radni sastav jedinice i prinova materijala u tekućoj godini. Pribrani materijal pokazuje kolike se intenzivne snage ulažu u terenski rad. Slijedi bibliografija stručnih članaka, rasprava, knjiga i ostalih publikacija štampanih u tekućoj godini u Austriji. Za 1966. godinu iskazane su 164 bibliografske jedinice. Među recenzijama prikazana je i knjiga »Jačkar« Martina Meršića i Vinka Zganca (Pisac recenzije je *Walter Deutsch*).

Godišnjak je lijepo ogledalo rada austrijskih etnomuzikologa i folklorista, i mi se radujemo što pokazuje iz godine u godinu dobar napredak.

Vinko Žganec